

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Georgien: situationen per den 31 december 2017

I. SAMMANFATTNING

Respekten för de mänskliga rättigheterna i Georgien är på många områden god. Georgisk lagstiftning och praxis överensstämmer i huvudsak med landets internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Brister finns dock när det gäller rättsväsendets oberoende och opartiskhet samt skyddet för minoritetsgrupper, framförallt etniska och religiösa minoriteter och hbtq-personer. Polis och åklagare kritiserar för brister i utredningen av brott mot personer ur dessa grupper. Det förekommer anklagelser om tortyr och polisvåld.

Georgien kontrollerar inte utbrytarregionerna Abchazien och Sydossetien. Begränsad tillgänglighet och information gör det svårt att bedöma läget för de mänskliga rättigheterna i dessa regioner. Rättsosäkerhet och diskriminering av etniska georgier i de två utbrytarregionerna utgör dock kända problem. I Sydossetien märks en tydlig trend mot minskat utrymme för civilsamhället. De administrativa gränslinjerna mellan utbrytarregionerna och regeringskontrollerat område utgör en begränsning i rörelsefriheten för befolkningen på båda sidor.

Parlamentsval genomfördes 2016 och lokalval 2017. Valen gick huvudsakligen lugnt och korrekt till. Andelen kvinnor i politiken är låg med 15 procent kvinnor i parlamentet och 13 procent i de politiska församlingarna på lokal nivå.

Yttrandefrihet, mötesfrihet, organisationsfrihet och fria och oberoende medier säkerställs i lagstiftningen, inklusive i konstitutionen. Mötesfrihet

begränsas dock i praktiken, framför allt för hbtq-rörelsen, när myndigheternas inte i tillräcklig utsträckning garanterar säkerheten i samband med att motdemonstrationer blir våldsamma.

Georgien utmärker sig i regionen genom den stora andel av befolkningen som lever i fattigdom. Barnfamiljer, internflyktingar, vissa minoritetsgrupper samt personer på landsbygden är särskilt utsatta. Det förekommer uppgifter om bristande arbetsmiljö, exploatering av arbetskraft och barnarbete. Lagstiftning saknas kring sexuellt ofredande

Kvinnors möjligheter att åtnjuta de mänskliga rättigheterna förbättras kontinuerligt men problem kvarstår med våld mot kvinnor, lågt politiskt och ekonomiskt deltagande samt brister i tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Barnets rättigheter uppmärksammas i mindre utsträckning och våld mot barn utgör ett problem med låga rapporteringsnivåer och stort mörkertal. Trots förbättringar är diskriminering av personer med funktionsnedsättning fortfarande omfattande och funktionsnedsättning omgärdas fortsatt av stigma i det georgiska samhället.

II. RÄTTSSTATENS PRINCIPER

Flera reformer av rättsväsendet har genomförts men allvarliga problem kvarstår genom bristande oberoende och opartiskhet samt politisk påverkan på rättssystemet. Kritik har främst riktats mot högsta rådet för rättsfrågor (*High Council of Justice*) i samband med tillsättningen och omplaceringen av domare. Rådets ledamöter har kritiserats för att inte följa fastlagda procedurer och för maktmissbruk. Ledande civilsamhällesorganisationer menar att rådets agerande lett till att makten över rättsväsendet koncentrerats till en liten grupp personer med inbördes lojalitet. I *World Justice Projects* rättsstatsindex 2017 rankas Georgien emellertid högst i regionen och på 38:e plats av 113 länder globalt, trots viss tillbakagång från 2016.

Uttalanden och åsiktsyttringar från framstående politiker låter påskina att politiker har inflytande över rättsprocesserna. Detta visar på att problemet med rättsväsendets bristande oberoende inte bara handlar om behov av strukturella reformer utan även om bristande förståelse hos ledande beslutsfattare för rättsväsendets roll. Det låga förtroende för rättsväsendet utgör också ett problem. En opinionsundersökning som genomfördes 2017

av civilsamhällesorganisationen *Caucasus Research and Resources Centre* (CRRC) pekar på att enbart 24 procent av befolkningen känner tillit till rättsväsendet.

Genom antikorrupsionsreformer lyckades Georgien minska korruptionen kraftigt under 2000-talet och arbetet för att stävja korruptionen fortlöper. I *Transparency International's* index över upplevd korruption räknas Georgien 2017 på 46:e plats av 180 länder, en nivå som varit stabil de senaste åren och som innebär att Georgien är högst rankat av länderna inom det Östliga partnerskapet. I linje med detta uppgav 97 procent av de tillfrågade i opinionsundersökningen av CRRC att de inte ombetts betala någon muta under det senaste året.

Trots dessa framsteg menar framförallt civilsamhället att korruptionen finns kvar bland politiker och beslutsfattare på hög nivå. Kritikerna pekar främst på svaga kontrollmekanismer inom parlamentet och rättsväsendet som man menar står för nära det politiska ledarskapet i regeringspartiet. I en rapport från 2017 uppger organisationen *Institute for the Development and Freedom of Information* att de rättsvårdande myndigheterna hittills inte slutfört en enda utredning av korruptionsanklagelser på hög nivå trots att media och civilsamhället rapporterat om flera fall av möjlig korruption.

Rättssäkerhet

Sett ur ett längre perspektiv har situationen i rättsväsendet förbättrats med höjd kapacitet och opartiskhet vilket bland annat lett till att de anklagades rättigheter stärkts. En återkommande kritik mot rättsväsendet är bristen på välmotiverade beslut vilket minskar förutsägbarheten och transparensen i domstolarnas arbete samt påverkar möjligheten till överklagande. Även om de flesta rättegångar är öppna för allmänheten och ljud och bildupptagningar är tillåtna är det fortfarande svårt att få information om när en rättegång ska äga rum. I praktiken begränsar detta allmänhetens möjlighet att närvara under rättsprocessen. En positiv utveckling är en ny lagstiftning från 2016 om barn och ungdomar i kontakt med rättsväsendet. Lagstiftningen innebär en anpassning av rättsprocessen i de fall där barn är involverade. Den nya lagstiftningen har lett till en märkbar minskning av antalet frihetsberövade barn. Straffbarhetsåldern är 14 år.

En stor del av den etniskt georgiska befolkningen i Abchazien saknar giltiga identitetshandlingar vilket påverkar deras rörelsefrihet och åtnjutandet av en rad andra rättigheter. I april 2016 antog *de facto* myndigheterna i Abchazien

ny lagstiftning som reglerar de etniska georgiernas status samt möjlighet att resa in och ur Abchazien. Analyser av lagstiftningen har pekat på att den är diskriminerande och genomförandet är godtyckligt. Bristande rättssäkerhet i flera led påverkar därför de etniska georgiernas situation.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

Georgien har inte genomgått någon process av övergångsrättvisa i förhållande till övergrepp och kränkningar av de mänskliga rättigheterna begångna under Sovjettiden eller under perioden sedan självständigheten. Därmed har ansvarsutkrävande inte kunnat ske, vare sig historiskt eller i närtid. Inte heller har landet genomgått någon fullständig dokumentationsprocess vad gäller dessa övergrepp och kränkningar. Resultatet är att det råder omfattande straffrihet vad gäller tidigare begångna övergrepp och kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Detta är en fråga som fått liten, om ens någon, uppmärksamhet i den allmänna debatten i landet idag.

Omfattande kritik har riktats mot statens förmåga att undersöka och åtala brott begångna av anställda inom polisväsendet och kriminalvården. Detta gäller inte minst anklagelser om övervåld och förnedrande behandling. Både den nationella ombudsmannen för mänskliga rättigheter och civilsamhället har pekat på att utredningar inte genomförs på ett effektivt och korrekt sätt. Polis och åklagare upplevs därför skydda sina egna kollegor på bekostnad av offrens rättigheter.

Som en följd av kritiken har ombudsmannen och civilsamhället begärt att en oberoende förundersökningsmekanism ska inrättas med mandat att utreda anklagelser om övervåld, tortyr och förnedrande behandling som begåtts av polis och fängelsepersonal. Som svar presenterade den georgiska regeringen i slutet av 2017 ett förslag om att inrätta en så kallad rättsinspektör. Ombudsmannen och civilsamhället har dock kritiserat förslaget som otillräckligt.

Polis och åklagare har också kritiserats för att inte på ett effektivt sätt säkerställa offrens tillgång till rättvisa när det gäller hatbrott mot personer ur minoritetsgrupper. Utredningar av våldsbrott mot hbtq-personer och religiösa minoriteter leder sällan till åtal utan läggs ned utan att slutföras. I de fall där åtal väckts har åklagaren i många fall underlåtit att beakta hatmotiven till brottet.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Parlamentet har 150 ledamöter, varav 77 väljs i proportionella val från partilistor och 73 väljs i enmandatsvalkretsar. Georgien har allmän rösträtt och val till parlamentet äger rum vart fjärde år. Den verkställande makten delas mellan presidenten, som väljs i direkta val vart femte år, och regeringen. Presidenten beslutar om frågor rörande utrikespolitik och säkerhet. Det har förekommit konflikter mellan presidenten och regeringen angående presidentens befogenheter, exempelvis ifråga om rätt att representera Georgien i internationella fora.

Det politiska klimatet i Georgien är dynamiskt om än polariserat. Det senaste parlamentsvalet 2016 gick i stort sett lugnt och ordnat till trots enstaka våldsamma incidenter. Valresultatet innebar en konsolidering av regeringsmakten hos partiet *Georgiska drömmen*, som med 46 procent av rösterna fick konstitutionell majoritet i parlamentet och 115 av de 150 platserna.

Under 2017 hölls lokalval till 64 självstyrande församlingar, 59 kommunchefer och fem borgmästare. Valdeltagandet uppgick till cirka 45 procent. *Georgiska drömmen* stärkte sin ställning ytterligare när partiet med cirka 56 procent av rösterna vann 77 procent av platserna, något som gav en stark majoritet i samtliga kommuner.

Enligt oberoende internationella observatörer genomfördes de tekniska valförberedelserna och själva valdagen på ett tillfredsställande sätt trots enstaka våldsamma incidenter. Under upptakten till valet noterades dock vissa utmaningar. Av alla insamlade kampanjmedel och donationer gick 91 procent till regeringspartiet *Georgiska drömmen*. Utnyttjandet av statens administrativa resurser och mobilisering av statsanställda fortsätter att vara ett problem i samband med val.

Andelen kvinnor i politiken är låg. Efter de senaste valen utgör antalet kvinnor i parlamentet 15 procent av ledamöterna och i de självstyrande församlingarna på lokal nivå 13 procent.

Återkommande kritik från såväl civilsamhället som den politiska oppositionen rör den tidigare premiärministern Bidzina Ivanishvilis roll i

politiken. Trots att han i dagsläget inte innehar något officiellt ämbete upplevs han som inflytelserik och kritiseras för att utöva informellt inflytande över hur landet styrs.

Under 2017 genomfördes en konsultativ reformprocess kring landets konstitution. Bland annat beslutades om förändringar i valprocessen som innebär en övergång till ett renodlat proportionellt system samt att presidenten ska väljas genom ett indirekt val. Därmed slutförs övergången från semi-presidentiellt till parlamentariskt system. Efter interna diskussioner inom regeringspartiet introducerades dock sent i processen ändringar av förslaget som innebär att introduktionen av ett proportionellt system senarelades från valet 2020 till påföljande val 2024. Detta ledde till att oppositionen och civilsamhället kritiserade regeringen för att kringgå konsultationsprocessen och inte vilja uppnå ett brett stöd för reformerna. Förslaget omfattade även andra ändringar, bland annat en höjning av den nödvändiga andelen röster för partier att komma in i parlamentet från tre till fem procent, ett förbud mot koalitionsbildning under valrörelsen och ett bonussystem där de röster som tillfaller partier som inte uppnår nödvändig andel röster tillfaller det ledande partiet. Dessa delar har dock kritiserats av civilsamhället samt Europarådets Venedigkommission och den georgiska talmannen har öppnat för att konstitutionen kan komma att ändras på dessa punkter.

Det civila samhällets utrymme

Det finns ett starkt och varierat civilsamhälle i Georgien. Georgisk lagstiftning möjliggör för civilsamhället i stort att arbeta fritt utan extern inblandning eller begränsningar. Möjligheten att delta i debatten och få tillgång till beslutsfattare och beslutsprocesser varierar men är överlag god. Vissa organisationer har dock pekat på att den rådande maktkoncentrationen lett till minskad möjlighet till verkligt deltagande i beslutsprocesserna.

Det är lätt att registrera nya organisationer och civilsamhället får ta emot finansiering från så väl enskilda personer som från staten. Att uppnå hållbar och långsiktig finansiering av verksamheten utgör dock en utmaning för civilsamhällesorganisationer. Opinionsundersökningar visar därtill på allmänhetens bristande förtroende för civilsamhället och enligt Kaukasusbarometern från 2017 känner bara 23 procent förtroende för civilsamhället.

I utbrytarregionen Abchazien finns ett flertal civilsamhällesorganisationer. I utbrytarregionen Sydossetien krymper det civila samhällets utrymme. *De facto* lagstiftning i Sydossetien klassificerar civilsamhällesorganisationer som tar emot utländskt stöd som utländska agenter vilket kraftigt försvårar för organisationer att agera oberoende från *de facto* myndigheterna.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Människorättsombudsmannen presenterade 10 fall till åklagare under 2017 om misstänkt tortyr eller förnedrande behandling i samband med frihetsberövanden. Det är i nivå med tidigare år. Även antalet anmälningar om polismisshandel låg 2017 på en fortsatt hög nivå och ombudsmannen understryker i sin rapportering att omfattningen och omständigheterna kring fallen av polismisshandel är alarmerande.

Georgien har, relativt sett, ett stort antal intagna på fängelser, med 254 intagna per 100 000 invånare. Situationen i fängelserna har förbättrats på senare år men problem kvarstår. Ombudsmannen har pekat på att en kriminell subkultur inom fängelserna utgör ett allvarligt hot mot de intagnas säkerhet. De flesta, men inte alla, fängelser uppfyller utrymmeskravet i lagstiftningen på fyra kvadratmeter per intagen. Infrastrukturen på olika fängelser varierar men problem med ventilation, vatten, sanitet och hygien förekommer på flera håll. Vidare saknas adekvat stöd och hjälp för återanpassning till och integration i samhället efter avtjänat straff. Isolering av intagna används utan rättsliga grunder. Intagna som inte talar georgiska, såsom etniska minoriteter och utlänningar, saknar i stor utsträckning tillgång till information om sina rättigheter.

Intagna som antas vara hbtq-personer utsätts för diskriminering, hot, våld och stigmatisering. Fängelseadministrationen försöker hålla denna grupp åtskild från andra intagna genom uppdelning av arbetsuppgifter. Detta leder dock till att hela den grupp som hålls åtskild är extra utsatt. Det kan i sammanhanget påpekas att klassificering av sexuell läggning och könsidentitet inte sker på frivillig grund.

Dödsstraff

Dödsstraffet avskaffades 1997 i både fredstid och i krig.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Georgiska unga juristers förening (GYLA) hävdar att frihetsberövande av misstänkta används i alltför hög utsträckning, istället för alternativa åtgärder, samt att praxis inte är i enlighet med internationell standard. De administrativa gränslinjerna till utbrytarregionerna Abchazien och Sydossetien begränsar rörelsefriheten för hela befolkningen. Gränslinjen med Sydossetien är stängd och bara *Internationella Röda korset* tillåts korsa gränsen. Gränslinjen med Abchazien är något mer öppen och abchazier och etniska georgier bosatta i Galidistriktet kan ansöka om tillstånd att korsa. Ytterligare två övergångar stängdes under 2017 och nu återstår endast två övergångar vilket ytterligare begränsar rörelsefriheten för befolkningen längs gränslinjen. Framför allt drabbas de skolbarn som går i skola på regeringskontrollerat område. I praktiken råder dessutom stor osäkerhet kring vilka handlingar som krävs för att korsa gränslinjen. *De facto* lagstiftningen är otydlig, delvis motsägelsefull och diskriminerande.

Ombudsmannen rapporterade att 327 personer, varav 21 barn, olagligen frihetsberövats av *de facto* polis och militär längs gränslinjerna under 2016. Mörkertalet av antalet frihetsberövanden antas vara stort. I de flesta fall släpps de häktade när de betalat böter. Böterna varierar i storlek men utgör ofta en ekonomisk påfrestning för de drabbade familjerna.

Flera aktivister och medlemmar ur den politiska oppositionen i Azerbajdzjan har sedan 2014 valt att bo i och arbeta från Tbilisi. En av dem var den azerbajdzjanske aktivisten och journalisten Afgan Mukhtarli. Mukhtarli försvann från sitt hem i Tbilisi den 29 maj 2017 för att dagen därpå befinna sig i förvar i Baku anklagad för penningsmuggling. Den 13 januari 2018 dömdes han av azerbajdzjansk domstol till sex års fängelse för penningsmuggling, olaglig gränsövergång samt ohörsamhet mot polismakt. Mukhtarli själv uppger att han kidnappades av uniformerade män som talade georgiska och tog honom till gränsen där han lämnades över till azerbajdzjansk polis. Efter omfattande internationell uppmärksamhet och kritik från civilsamhället påbörjades en utredning av georgiska myndigheter. Undersökningen har hittills inte levererat några resultat. Andra azerbajdzjanska aktivister har också rapporterat om trakasserier och hot samt övervakning av azerbajdzjanska säkerhetsstyrkor i Georgien. Civilsamhället har pekat på att georgiska myndigheter inte på ett effektivt sätt utrett anklagelserna. Sammantaget har detta gjort att azerbajdzjanska aktivister inte längre känner sig skyddade mot förföljelse i Georgien.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Den georgiska konstitutionen omfattar rätten till yttrande – och pressfrihet och i huvudsak kan såväl medborgare som journalister utöva dessa rättigheter. Enligt *Freedom House* klassificeras Georgien som ”delvis fritt”.

Freedom House klassificerar även Georgien som ”delvis fritt” specifikt vad gäller pressfrihet. På *Reportrar utan gränsers* pressfrihetsindex 2017 placeras Georgien på plats 64 av 180 länder. Nyhetsförmedlingen domineras av tv och många kanaler driver en tydlig politisk linje. Den populäraste tv-kanalen är kritisk mot regeringen medan den näst populäraste är kritisk mot oppositionen.

Under 2015 inleddes en rättslig process om ägarskapet för den populära regeringsskritiska tv-kanalen *Rustavi 2*. Rättegångsprocessen avgjordes den 2 mars 2017 av Högsta domstolen. Processen har kritiserats av civilsamhället och internationella organisationer som menar att den delvis varit politiskt motiverad. Fallet har tagits upp i Europadomstolen för mänskliga rättigheter som i ett beslut från den 3 mars 2017 upphävt verkställigheten av den georgiska domen till dess att Europadomstolen fattat beslut i ärendet.

Enligt *Freedom House* är Georgien ”fritt” vad gäller frihet på nätet. Internet används dock inte av hela befolkningen. I en opinionsundersökning av *National Democratic Institute* och CRRC från december 2017 uppgav 61 procent att de använder internet minst en gång i veckan medan 36 procent använder internet sällan eller aldrig. Skillnaden är stor mellan stad och landsbygd.

Rätten till mötes- och föreningsfrihet

Georgisk lagstiftning omfattar rätten till såväl mötes- som föreningsfrihet. Föreningsfriheten inkluderar rätten att starta och delta i fackföreningar. Uttryckligt tillstånd för att genomföra offentliga möten krävs som regel inte utan det räcker med att organisatörerna informerar myndigheterna i förväg. Ombudsmannen noterade dock i sin rapport för 2016 att även om inga direkta hinder att utöva rätten till mötesfrihet skett så noteras en rad omotiverade begränsningar.

Framförallt hbtq-rörelsen har fått se rätten att anordna offentliga möten och demonstrationer begränsas. Efter händelserna på den Internationella dagen mot homo-, bi- och transfobi den 17 maj 2012 och 2013, då hbtq-

aktivister möttes av våldsamma motdemonstranter och polisen inte i tillräcklig utsträckning garanterat deras säkerhet, har hbtq-rörelsen vid ett flertal tillfällen inte kunnat genomföra manifestationer på grund av säkerhetsöverväganden. Även 2017 påverkade säkerhetsövervägande hbtq-rörelsens möjlighet att uppmärksamma dagen. Efter utdragna diskussioner med inrikesministeriet kunde rörelsen hålla en mindre demonstration i centrala Tbilisi under stort säkerhetspådrag.

Religions- och övertygelsefrihet

Den georgiska konstitutionen föreskriver religionsfrihet men slår också fast den ortodoxa kyrkans särställning. Enligt folkräkningen 2014 tillhör 83 procent av befolkningen den ortodoxa kyrkan, medan cirka elva procent är muslimer och tre procent tillhör den armeniska apostoliska kyrkan. Den ortodoxa kyrkans roll som majoritetskyrka har lett till en institutionell särställning bland annat genom att den medgivits skattelättnader och ersättning för skada som man lidit under sovjettiden, något som inte tillförsäkrats andra religiösa samfund. År 2014 antog regeringen ett regelverk för ersättning av skada även för andra religiösa samfund men rätten att få ersättning begränsades dock till de muslimska, judiska, katolska och armeniska apostoliska församlingarna. Sålunda omfattar inte regelverket alla religiösa samfund i Georgien.

Religiös intolerans och brister i polisens agerande i fall av våld och ofredande mot religiösa minoriteter är en återkommande problematik. Jehovas vittnen och muslimer tillhör de mest utsatta. Enligt ombudsmannens rapportering ägde 13 våldsamma incidenter riktade mot medlemmar av Jehovas vittnen rum under 2017, vilket är en minskning från föregående år. Minoritetssamfunden har i flera fall även haft svårigheter att få tillstånd att bygga nya religiösa byggnader när de lokala myndigheterna givit efter för protester från lokala medlemmar av den ortodoxa kyrkan.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Enligt statistik från den georgiska statistikmyndigheten Geostat uppgick arbetslösheten under 2016 till 11,8 procent. Opinionsundersökningar som bygger på självklassificering av de tillfrågade visar dock på betydligt högre siffror och i Kaukasusbarometern för 2017 uppgav totalt 60 procent av de

tillfrågade att de inte hade en anställning – 70 procent av kvinnorna och 49 procent av männen.

Georgien har ratificerat samtliga av Internationella arbetsorganisationens (ILO) åtta kärnkonventioner och georgisk arbetsmarknadslagstiftning uppfyller i stora drag landets internationella åtaganden. Sedan 2015 finns en arbetsmiljöinspektion. Inspektionens arbete begränsas dock av att man endast besöker arbetsplatser efter skriftlig överenskommelse med arbetsgivaren. Vidare kan inspektionen endast lämna icke-bindande rekommendationer. Sanktioner saknas för brott mot arbetsmarknadslagstiftning och diskriminering. Civilsamhället har rapporterat om exploatering av arbetare och brott mot säkerhetsföreskrifter särskilt inom gruvindustrin och järnvägsbyggen. Enligt inrikesministeriet omkom 58 personer och 85 skadades till följd av arbetsplatsolyckor under 2016.

Barnarbete utgör ett problem. Enligt Geostat arbetade 5,8 procent av alla barn i åldersgruppen 5–17 år under 2015 och av dessa utförde 4,2 procent så kallat otillåtet barnarbete. Över 15 000 av de barn som utför otillåtet arbete har arbeten som klassas som farliga. Arbetsmiljöinspektionen har än så länge inte vidtagit några effektiva åtgärder för att motverka förekomsten av barnarbete.

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

Enligt Geostat uppgick den förväntade medellivslängden under 2016 till 77,1 år för kvinnor och 68,2 år för män. Georgien erbjuder gratis sjukvård för alla medborgare. Hög mödra- och barnadödlighet utgör fortsatt ett problem. Mödradödligheten uppgick 2015 till 36 per 1000 gravida kvinnor. Barnadödligheten har fortsatt att gå ner men uppgick 2016 trots det till 11 per 1000 nyfödda barn. Befolkningens hälsa påverkas också av undernäring. Enligt Världsbanken led sju procent av befolkningen av undernäring under 2015, och 24 procent av barn under fem år led av blodbrist.

Rätten till utbildning

Rätten till utbildning tillgodoses genom allmän och gratis skolgång för alla barn. Kvaliteten på utbildningen är dock inte alltid tillfredsställande. Rapporter från Världsbanken och Unicef visar att trots flera reformer uppnår inte två tredjedelar av alla 15-åringar önskvärda studieresultat inom läsförståelse, matematik och naturkunskap.

I omkring 300 skolor sker undervisningen på azerbajdzjanska, armeniska eller ryska. Brist på lärare och undermåligt undervisningsmaterial gör att undervisningen i dessa skolor står sig dåligt i jämförelse med andra skolor. Under 2016 introducerades även undervisning på minoritetsspråken kist, assyriska, udi och avar i enstaka skolor. Långa avstånd till högstadieskolor och kostnaderna för transport gör att många minoritets elever, särskilt flickor, avslutar sina studier efter årskurs nio istället för att fullfölja skolan upp till årskurs tolv.

Sedan 2016 tillåter *de facto* myndigheterna i Abchazien inte längre georgiska som undervisningsspråk utan kräver att undervisningen sker på ryska. Bristande kunskaper i ryska hos både elever och hos lärare i Galidistriktet samt bristande undervisningsmaterial gör att kvaliteten på undervisningen försämrats för de etniskt georgiska barnen.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

En stor andel av befolkningen lever i fattigdom. Internflyktingar, barnfamiljer, vissa minoritetsgrupper och folk på landsbygden tillhör de särskilt utsatta. Enligt statistik från Världsbanken från 2015 lever 8,3 procent under gränsen för extrem fattigdom, det vill säga på 1,9 USD per dag, och 21,3 procent lever under den nationella fattigdomsgränsen. En studie från *Rondelistiftelsen* från 2017 visar på att skillnaderna är stora mellan stad och landsbygd och att det också finns stora skillnader mellan regionerna. Georgien rankas 2016 på 70:e plats på FN:s utvecklingsprogram (UNDP) index för mänsklig utveckling, vilket är en liten ökning i förhållande till tidigare år.

Georgien har ett stort antal internflyktingar från kriget under 90-talet och 2008. År 2016 fanns det cirka 270 000 internflyktingar i landet. Av dessa bor cirka 130 000 i särskilda flyktingläger. Omkring 53 000 familjer är fortfarande i behov av adekvat boende. Arbetslösheten bland internflyktingarna är fortsatt hög och ytterligare insatser krävs för inkomstskapande aktiviteter och för att öka integrering i det lokala samhället.

Konflikterna påverkar inte bara internflyktingarna utan även dem som bor längs de administrativa gränslinjerna till utbrytarregionerna. Många har förlorat möjligheten att bruka jordbruksmark som hamnat på den andra sidan av gränslinjen. Begränsningen i rörelsefriheten påverkar även tillgången till en rad andra rättigheter såsom utbildning och hälsovård.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Georgisk lagstiftning ger kvinnor och män samma rättigheter och icke-diskrimineringslagen förbjuder diskriminering på grund av kön. I praktiken diskrimineras dock kvinnor på en rad områden.

Enligt rådande könsstereotyper är det kvinnans uppgift att ta hand om hemmet. Våld i hemmet är ett stort problem och omfattande insatser har gjorts de senaste åren för att öka medvetenheten om problemet. Sedan 2015 har det skett en markant ökning både av antalet samtal till den statliga jourtelefonen och av antalet besöksförbud som polisen utfärdar till skydd för offren. Mörkertalet antas vara stort, särskilt bland utsatta grupper som kvinnor med funktionsnedsättning, flickor och minoritetskvinnor. Uppfattningen att våld i hemmet är en familjeangelägenhet är vanligt förekommande och begränsar såväl rapportering av brott som offrens tillgång till rättvisa. Rapportering från såväl ombudsmannen som civilsamhället pekar på polisens och rättsväsendet bristande kunskap och förmåga att hantera våld mot kvinnor och våld i hemmet vilket ofta leder till felaktiga brottsklassificeringar och lägre straff. Många våldsoffer saknar kännedom om tillgängliga skyddsåtgärder och stödmekanismer som staten erbjuder. Under 2017 ratificerade Georgien Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen) och arbetet med harmonisering av lagstiftningen pågår.

Georgisk lagstiftning saknar bestämmelser om sexuellt ofredande inom både straffrätten och arbetsmarknadslagstiftningen. Studier visar att företeelsen är vanligt förekommande men att medvetenhet och kunskap saknas varför rapporteringsnivån är mycket låg.

Kvinnor har rätt till fri abort till och med den tolfte graviditetsveckan. Enligt statistik som publicerades av Geostat 2017 finns en snedvridning av könsfördelningen mellan nyfödda pojkar och flickor som ett resultat av könselektiva aborter. Siffror baserade på registrerade födselar under 2010–2016 visade på att det föddes 108 pojkar för 100 flickor. Skillnader mellan de olika regionerna är stora. Statistiken visar en särskilt tydlig preferens för söner hos familjer som bara har döttrar. I de fall där de två första barnen är

flickor gick det 173 nyfödda pojkar för 100 flickor under perioden 2010–2014.

Diskriminering mot kvinnor framgår även bland annat av skillnaderna i medellön. Enligt Geostat uppgick under 2016 medellönen för kvinnor till cirka två tredjedelar av männens.

Barnäktenskap är inte tillåtet i Georgien sedan 1 januari 2017. Studier visar dock att barn- och tvångsäktenskap fortfarande förekommer. Äktenskapen leder i många fall till att flickor inte fullföljer sin skolgång och föder barn innan de uppnått vuxen ålder. I praktiken har kriminalisering av barnäktenskap i kombination med användningen av överenskommelser om åttalseftergift gjort att vissa välbeställda män valt att betala böter för att kunna gifta sig med en minderårig flicka. Under 2016 uppdagades att könsstympning förekommit på landsbygden och regeringen har satt in förebyggande åtgärder.

Barnets rättigheter

Unicef har pekat på att fattigdom bland barn är högre än bland befolkningen i stort. Statistik över socialförsäkringssystemet visar att en liten del av utbetalningarna riktar sig mot barn. I en rapport från 2017 rapporterade människorättsombudsmannen om hur fattigdom och otillfredsställande boendeförhållanden även leder till tvångsomhändertagande av barn.

Barnaga är vanligt förekommande. Lagstiftningen ger ett visst skydd men omfattar inte ett generellt förbud mot barnaga utan kräver en viss nivå av lidande för att klassificeras som olaglig. Kombinationen av omfattande acceptans för fysisk bestraffning och en låg benägenhet för utomstående att ingripa gör att barn som utsätts för våld är extra sårbara. Detta gäller samtliga former av våld mot barn, inklusive sexuellt våld. De framsteg som gjorts avseende våld mot kvinnor har ännu inte fullt ut fått motsvarande effekt när det gäller våld mot barn.

Det finns fortfarande en rad institutioner för omhändertagande av barn, trots att Georgien har tagit viktiga steg för att minska institutionalisering av barn. Flera av dessa drivs i religiös regi och verksamheten är delvis oreglerad. Ombudsmannen har pekat på att kvaliteten på omvårdnaden på hemmen varierar och att personalen ofta saknar erforderlig utbildning.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Georgiens befolkning omfattar fler än 13 olika etniska och religiösa minoriteter. Enligt folkräkningen 2014 tillhör 13 procent av befolkningen en minoritetsgrupp. De två största etniska minoriteterna är azerbajdzjaner som uppgår till 6,3 procent och armenier som uppgår till 4,5 procent. Samtliga andra grupper uppgår till mindre än en procent och omfattar bland annat ryssar, osseter, yazidier, kister, ukrainare, greker och romer.

Icke-diskrimineringslagen förbjuder diskriminering på nationell, etnisk, språklig eller religiös grund. Trots detta upplever många etniska och religiösa grupper sig som marginaliserade. Till exempel skiljer sig medelinkomsten per månad i vissa områden med hög andel minoritetsbefolkning markant från genomsnittet i landet. Bristande kunskap i georgiska förhindrar integration och leder till isolering. Problemet är särskilt stort i den äldre delen av befolkningen. Minoritetsrepresentanter har kritiserat regeringen för att se minoriteterna som en säkerhetsrisk och inte främja verklig integrering.

Europarådets rådgivande kommitté inom ramen för konventionen för skyddande av nationella minoriteter har i sin rapport från 2016 uttryckt oro för det ökande antalet fall av hatbrott och hets mot folkgrupp. Kommittén uttrycker även oro för myndigheternas oförmåga att hantera dessa på ett korrekt sätt. Felaktiga klassificeringar av brottshandlingarna samt brister i förundersökningarna gör att många av dessa brott sker med strafffrihet. Polisen har också kritiserats för att söka medla mellan parterna istället för att på ett oberoende sätt utreda det faktiska händelseförloppet.

Hbtq-personers åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet är förbjuden enligt icke-diskrimineringslagen. I praktiken brister dock genomförandet av lagen. Diskriminering, våld och trakasserier mot hbtq-personer är vanligt förekommande. Homosexuella kvinnor och transkvinnor är särskilt utsatta.

Homofoba uttalanden förekommer regelbundet av folkvalda politiker och i media vilket bidrar till en miljö där övergrepp mot hbtq-personer inte bestraffas. Diskriminering och homofobi är också vanligt inom skolväsendet. Studier visar att transpersoner även upplever att många läkare är negativt inställda till dem vilket påverkar deras tillgång till sjukvård.

Hbtq-organisationer har rapporterat om rättsväsendets bristande förmåga att följa upp hatbrott mot hbtq-personer. Detta trots att undersökningar visar att mer än hälften av de tillfrågade hbtq- personerna utsatts för våld eller ofredande. I de flesta fall väljer brottsoffren att inte anmäla detta till polisen. Vid ett flertal tillfällen har hbtq-personer även rapporterat om felaktig eller förnedrande behandling av polisen, exempelvis där hbtq-personer vänt sig till polisen i samband med övergrepp men där de istället utsatts för ytterligare övergrepp av polisen.

Det saknas möjlighet att ingå samkönade äktenskap eller partnerskap i Georgien. Information och statistik om diskriminering på arbetsplatser saknas. Fokusdiskussioner inom hbtq-rörelsen tyder på att diskriminering på arbetsplatsen och i samband med anställningar i praktiken utgör ett av de största problemen för hbtq-personer.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Antalet asylsökande uppgick 2017 till 951 personer vilket var en minskning från tidigare år. Under 2017 kom den största gruppen asylsökande från Egypten (105 personer) följt av Irak (93 personer). Samma år beviljades 53 personer flyktingstatus och 36 fick skyddsstatus av humanitära skäl.

Asylsökande och flyktingar har samma rätt att arbeta och till utbildning och sjukvård som den övriga befolkningen. Vissa uppgifter visar dock på att så många som 50 procent av flyktingar och asylsökande upplever problem med att utnyttja existerande statliga tjänster. I en studie av organisationen ACT från 2016 uppgav exempelvis 21 procent av föräldrarna till barn i skolåldern att deras barn inte gick i skolan. Anledningen till att man inte kan dra nytta av tjänsterna är främst brist på ekonomiska resurser samt språkbarriärer. Nämda studie visade även att många saknade information om sina rättigheter, framförallt vad gällde rätten till fri sjukförsäkring.

Ett uppmärksammat fall under 2017 var Mustafa Emre Cabuk, som häktades efter en begäran om utlämning från turkiska myndigheter. Cabuk anklagades för att haft samröre med Gülenrörelsen. Cabuk ansökte om asyl i Georgien men fick avslag. Georgien har ännu inte genomfört utlämnandet och i februari 2018 släpptes Cabuk mot borgen.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

På senare år har Georgien genomfört flera viktiga förbättringar i lagstiftningen för personer med funktionsnedsättning och deras rättigheter, men problem med tillämpning av lagstiftningen kvarstår. Förmyndarsystemet har reformerats och bygger på rätten för en person med funktionsnedsättning att tilldelas en stödperson för hjälp i praktiska och legala frågor istället för att sättas under fullt förmyndarskap. Utbildning för och kännedom om denna nya form av stöd saknas dock, vilket begränsar genomförandet.

En process har pågått under lång tid för att stänga vårdinstitutioner i syfte att placera personer med funktionsnedsättning på mindre boenden istället för i stora institutioner. Processen har inte genomförts fullt ut och två institutioner för barn med funktionsnedsättning är fortfarande i bruk. Steg har tagits för att även placera dessa barn på familjehem eller i fosterfamiljer men utvecklingen går långsamt.

Utbildningslagstiftningen slår fast att personer med funktionsnedsättning har rätt till inkluderande undervisning. I praktiken kan få skolor erbjuda detta eftersom de inte får tillräckligt stöd eller resurser för att hantera barn med särskilda behov. Bristande tillgänglighet i allmänna utrymmen utgör också ett stort problem.

Ett av de största hindren för personer med funktionsnedsättning är det upplevda stigma som det fortfarande innebär vilket leder till diskriminering inom en rad olika områden. Våld mot personer med funktionsnedsättning, i hemmet eller på institution, utgör ett särskilt problem eftersom ansvariga sociala och rättsvårdande myndigheter inte har kunskap eller kapacitet att hantera de särskilda behov som barn och vuxna med funktionsnedsättning har. Människorättsombudsmannen har i rapportering från 2017 särskilt pekat på problemen med bristande kunskap, rädsla och stigmatisering och att mörkertalet av våld mot personer med funktionsnedsättning kan antas vara stort.

VII. Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Georgien

Sverige genomför ett omfattande arbete till stöd för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i Georgien, både genom biståndet och i den politiska dialogen. Biståndet, som syftar till att stödja genomförandet av associeringsagendan med EU, omfattar bland annat insatser för ökat demokratiskt deltagande, minskad diskriminering och stärkt rättssäkerhet. Även EU arbetar med dessa frågor inom ramen för det Östliga partnerskapet. Flera internationella organisationer, såsom de viktigaste FN-organen och Europarådet, finns på plats och arbetar i Georgien.

I samband med FN:s universella granskningsmekanism (UPR) 2015 fick Georgien totalt 203 rekommendationer. Georgien accepterade initialt alla rekommendationer utom de från Ryssland. Sveriges rekommendationer gällde bland annat frågor om att bekämpa hatbrott och våld mot kvinnor.

VIII. Ratificering av centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* ratificerades år 1994. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt och det tillhörande protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 1994 respektive år 1999.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)* ratificerades år 1994. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (ICERD)* ratificerades år 1999.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* ratificerades år 1994. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2002.

Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* ratificerades år 1994. Det tillhörande protokollet om förebyggande av tortyr ratificerades år 2005.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* ratificerades år 1994. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter ratificerades år 2010. Det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2005. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2016.

Internationella konventionen om skydd för migrantarbetare och deras familjers rättigheter, *International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families (ICRMW)*, har inte ratificerats.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* ratificerades år 2014. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)* har inte ratificerats.

1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)* ratificerades år 1999. Det tillhörande protokollet ratificerades år 1999.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)* ratificerades år 2003.

Regionala instrument

Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, *The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ECHR)*, ratificerades år 1999.

Ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter, *Framework Convention for the protection of National Minorities*, ratificerades år 2005.

Europeiska stadgan om landsdel- eller minoritetsspråk, *European Charter for Regional or Minority Languages*, har inte ratificerats.

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet, *Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*, ratificerades år 2017.